

דינים הנוגע לגזילה - שיעור 772

I. מקור הענין

- (א) אמר רב יהודה אמר רב רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע (בבא מציעא קס"ה:). ועיין ברשב"ם שרוב בני אדם חשודין על הגזל דהיינו כעין גזל שמורין להתירא במשא ובמתן
- (ב) ועיין בשו"ע (ח"מ ש"מ"ח - ז) דכל הגונב אפילו שוה פרוטה עובר על לאו דלא תגנובו וחייב לשלם אחד הגונב ממון ישראל או הגונב ממון של עכו"ם והש"ך (ז) כתב דגניבת עכו"ם אסור מדאורייתא וכ"כ הגר"א והשו"ע הרב
- (ג) עיין בספר דברי יונה (פ' תולדות ד"ה ויש לעורר) הסבר נפלא בענין גזל עכו"ם הנוגע בחורבן האחרון ואבאר

II. פסקי רב אלישיב מספר ממון ישראל (נסופו)

- (א) **הגונב חפץ מ' CORPORATION** מיקרי גזילה דדינו כשותפות דיש איסור מדין דינא דמלכותא דינא
- (ב) **אסור להטעות עכו"ם** דצריכין לנהוג כדעה שניה ברמ"א (ח"מ ש"מ"ח - ז) אבל כדיעבד אם כבר הטעהו אינו צריך להחזיר אלא אפילו לדעת המהרש"ל דסובר שלהטעותו הוא גזל ממש מ"מ יש לצרף כל הסוברים דגזל עכו"ם אף דאסור מ"מ אין בו דין השבה
- (ג) **אם טעה עכו"ם** ושלח שיק למי שאינו חייב לו והוא נוטלו אין זה טעות עכו"ם אלא גזל עכו"ם דדוקא אם היה עסק ביניהם והוסיף ממון או חפצים מיקרי טעות עכו"ם כיון שהעכו"ם נתן לו הממון מרצונו ורק באופן שיש עסק ביניהם והיהודי אינו מחזיר לו הממון או החפצים אינו אלא הלואה מותר
- (ד) **אסור להעמיד אוטו ברחוב** כנגד תקנות וחוקות המלכות וחייב זה עדיף מחיוב דינא דמלכותא דינא דהתם תיקן המלך גזירות לצורך עצמו משא"כ גזירות אלו שהם לטובת כל בני העיר שדין זה כעין דין דזי טובי העיר שיכולים לגזור על בני העיר ובני העיר מחויבים לקיים גזירתם ואם מתרה בו פעם או פעמים ואינו שומע מותר לקרוא למשטרה ואין בזה איסור מוסר
- (ה) **המפציר (PRESSURES)** חבירו ליתן לו מתנה עובר בלא תחמוד

III. עוד שאלות

- (א) **unauthorized parking** או מי שהניח אוטו שלו כנגד חצרו של שכנו והוא אינו יכול לרכוב אוטו שלו מחצרו והבעלים מקפידים על זה עובר על איסור גזילה (ספר ממון ישראל בשם רב אלישיב ז"ל 53) והוא הדין למי שמניח אוטו שלו בחצר שהוא מיוחד רק להלוקחים מחנות זו וכדומה
- (ב) **מי שלוקח ספר מבית הכנסת** או משיבה בלי רשות נחשב גזילה מפני שהמנדבים ממון לישיבה נותנים על דעת הגבאים ואם מקפידים שלא יקחו בלי רשות אסור (שם ז"ל 53) ועיין בבבא בתרא (פ"ח:) דלדעת רבי יהודה הוי כשואל אמנם לחכמים הוי גזילה וכ"כ השו"ע (ח"מ ש"ט - ה) ויש מחלוקת אם זה מן התורה או מדרבנן (שם ז"ל 54)
- (ג) **אסור לעקור תור** דהיינו שיקדים עצמו לראש התור בלי רשות העומדים על התור ואפילו אם הוא רב ותלמיד חכם מופלג ויש כאן איסור גזל ג"כ מבעל החנות שמקפידים על סדר התור
- (ד) **אסור לעבור דרך גינה** וכדומה שדרך להקפיד משום שמתקלקל העשבים ע"י דריסת הרגל ובפרט אם הולך בקביעות שיש חשש שיחזיק עליו מדין מצר שהחזיקו בו ולא יכול לסלקו
- (ה) **גזל שינה** דהיינו שהעיר אותו באמצע שינתו בידים אינו מדין גזל אבל איסורא מדין מזיק אבל בעושה רעש גדול והעירו אולי זה רק גרמא (שם ז"ל 83)
- (ו) **אסור לקנות מהגונב החפץ שגנב** ועון גדול הוא שהרי מחזיק ידי עבירה וגורם לו לגנוב גניבות אחרות וכן אסור לסייע הגנב בשום דבר כדי שיגנוב ועובר על לפני עור לא תתן מכשול (ח"מ ש"ו - ה ופ"ט - ה) וכן אם רוב אותו דבר שהוא גנוב אין לוקחים

אותו (ח"מ ש"ק - ה) ועיין בשו"ע הרב (גזילה כ"ג) דכל איסור הנאה מגזילה או גניבה נוהגים גם בשל נכרי כי באיסור גזילה וגניבה אין הפרש כלל בין ישראל לנכרי

ז) **קטן שגנב** מחזירין קרן לבעלים אם הוא בעין ואם אינו בעין פטור אף לאחר שיגדיל (ח"מ ש"ט - ג) וע"ע בפתחי תשובה ובמ"ב (ש"ג - ט) דלפנים משורת הדין בין שחבל בו בגופו או שהזיק לו בממונו צריך לשלם לו אמנם עיין באג"מ (ח"מ ח - פ"ח ד"ה ומה ששאלת צ"ח ג) שאין כאן אפילו מידת חסידות אחר שיגדיל לשלם אם אינו בעין

ח) **פועל במשרד שמשתמש בכלים של הבעלים** כגון הטלפון והניירות והבולים והמחשב וכדומה לעסק בשביל עצמו - עיין במג"א (תע"ז - ז) דמהרי"ל לא היה משתמש במשכנות של עכו"ם כי אם בפסח דהוי גניבת העכו"ם דשואל שלא מדעת גזלן (ח"מ ש"ט - ה) אמנם כיון דאין משתמש בהם אלא פעם אחת בשנה וכדומה לא מקפיד העכו"ם הרי כתב להדיא דשואל שלא מדעת אסור בעכו"ם כמו בישראל

IV. שאלות הנוגעות להשבת גזילה - עיין באג"מ (ח"מ ח - פ"ח)

א) **מי שלקח שכר שכירת כשהיה גבאי צדקה בלא ידיעת המוסד צריך להחזיר** כי אולי היה נמצא אחר שהיה עושה בחנם (צסופו)

ב) **מי שגנב מקופת צדקה** ובשינתה הקופה את תפקידה צריך להחזיר להקופה שעומדת במקומה (יו"ד רנ"ג - ו)

ג) **כשהגנב אינו מכיר את בעל הגניבה** צריך לעשות צרכי רבים כגון תיקון מקואות ושאר צרכי הציבור ולא ליתן ממון לצדקה ואם יודע את בעל הגניבה ואינו יודע היכן הוא רשאי להחזיק אצלו עד שימצא (חות ז)

ד) **בגניבה מהאב** והוא לא ידע ודאי לא מחלו וצריך מחילה ממש בפועל (חות ז) וממון ששלח לו שתוציא לצורך אכילה והוא השתמש בהם לדברים אחרים אינו גזל מ"מ טוב לבקש מהם מחילה מדין כיבוד אב ואם (חות ח)

ה) **בהברחת מכס וערמה מתשלומי טעלעפאן** ודאי צריך תשובה ע"ז (חות ט)

ו) **בחפצים שבאו לידך ברמאות** צריך להחזירם וחייב בתשלומין ולהחמיר אף לעכו"ם (חות י)

ז) **שכח הרבה גניבות שעבר** צריך ליתן לצרכי רבים כ"כ עד שיצא הספק מלבו (חות י"ז)

ח) **לא נודע הבעל מהגניבה** שלא היה לו צער א"צ לכתוב כלום וסגי בשלוח הממון ע"י הדואר בלי טעם ובלי מי הוא המשלח ואם נודע מהגניבה יש מחלוקת בין הרמב"ם ורש"י אם צריך לגלות שמו (חות ט"ו)

V. פסקי רב שלמה זלמן ברוין

א) **מי שהוא בסכנת מות** וצריך לגזול את חברו כדי להציל נפשו צריך שלא יקחנו אלא על דעת לשלם (ח"מ ש"ט - ד) ועיין בשערים מצויינים בהלכה (קפ"ז - ה) ואפשר ההסבר משום דכל המצוות רק נידחין בפקוח נפש ולא הותרו ולכן אחר שעברה הסכנה צריך לו להחזיר הדבר אמנם דאם גנב כדי להציל אחרים פטור מלשלם דאל"כ אין לך אדם שיציל אחרים

ב) **עיין במהרש"א** (כתובות ס"ז) שכתב דרבים מקבצים עושר שלא באמונה בגזל עכו"ם וחילול ה' ואח"כ מכבדים ממון זה לשם ולתפארת ואין בעושר הזה קיום וכ"כ בבאר הגולה (ש"ח - ה)

ג) **מי שהוציא ממון מחבירו** בב"ד ע"י עדי שקר ושטר מזויף מותר לו לגנוב ולגבות את שלו (שם חות ו)

ד) **מי שנתחלפו לו כליו** המנהג שאין מקפידין בדבר ומשתמש כל אחד בשל חבירו עד שיפגשו ומחליפין בחזרה (שם חות ט"ז בשם הערוך השלחן ח"מ קל"ו - ס"ז)

ה) **התלמידים שעוסקים בתלמוד ופוסקים** אפילו לא הגיעו עוד לגדר תלמוד חכם ובעל הוראה הם פטורים ממס המלך ולכן פטורים מלעמוד להצבא

נפסם לעלוני נשאות אבי אורי ר' אליעזר ליפא בר' יעקב ארזי ע"ה לאמי אורתי באשה חלל בר' גרשון חנוך הפניק הכפן ע"ה
ולעלוני נשאת אמי היקר ר' איסר זאב בר' אליעזר ליפא ע"ה